EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 2.10.2025.
COM(2025) 587 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA

o prvoj privremenoj evaluaciji inicijative za Europske prijestolnice kulture u razdoblju od 2020. do 2033.

{SWD(2025) 284 final}

1. Uvod

Europska prijestolnica kulture (u nastavku „EPK”) vodeća je inicijativa Europske unije koja potječe iz 1985. i temelji se na ideji tadašnje grčke ministrice kulture Meline Mercouri. Cilj joj je promicati i slaviti bogatu europsku kulturnu raznolikost i zajedničku baštinu te tako među građanima ojačati osjećaj da pripadaju zajedničkom kulturnom prostoru, kao i povećati kulturni doprinos dugoročnom razvoju gradova. Države članice u početku su imenovale gradove „Europskim gradovima kulture” na temelju Rezolucije ministara nadležnih za kulturna pitanja, u kojoj je istaknuta važnost gradova za stvaranje i širenje kulture u Europi. Kad je donesena Odluka 1419/1999/EZ (koja je 2005. izmijenjena Odlukom 649/2005/EZ), „Europski gradovi kulture” postali su „Europske prijestolnice kulture” i inicijativa je uspostavljena kao djelovanje Zajednice. Dodatna odluka (1622/2006/EZ) donesena je 2006. te je upotpunila pravila za odabir i praćenje Europskih prijestolnica kulture. Aktualna pravna osnova, odnosno Odluka br. 445/2014/EU Europskog parlamenta i Vijeća, donesena je 2014., a obuhvaća razdoblje od 2020. do 2033.

Ovo je prva privremena evaluacija inicijative EPK za razdoblje od 2020. do 2033. u skladu s člankom 16. stavkom 2. te odluke. U njoj se uspješnost inicijative ocjenjuje na temelju pet evaluacijskih kriterija utvrđenih u smjernicama i paketu instrumenata za bolju regulativu: djelotvornosti, učinkovitosti, relevantnosti, usklađenosti i dodane vrijednosti EU-a, kao i dugoročnijeg učinka intervencije da bi se bolje razumjelo kako naslov Europske prijestolnice kulture gradovima dugoročno doprinosi. Osim toga, u evaluaciji se nastoje utvrditi uspješni primjeri iz prakse i pouke za buduće Europske prijestolnice kulture, kao i europske gradove koji žele poboljšati svoju kulturnu strategiju i ponudu. Naposljetku, u evaluaciji se navode moguća poboljšanja inicijative koja bi trebalo razmotriti za sljedeću inicijativu nakon 2033.

Zbog utjecaja bolesti COVID-19 na provedbu inicijative pri početku razdoblja od 2020. do 2033. odlučeno je da se u evaluaciju uključi širi opseg Europskih prijestolnica kulture i gradova nositelja naslova koji su odabrani i praćeni na temelju prethodnog pravnog instrumenta. To se smatralo nužnim kako bi se dobila bolja slika dugoročnog učinka inicijative.

Struktura inicijative

U okviru aktualne pravne osnove za razdoblje od 2020. do 2033. domaćini inicijative EPK svake godine mogu biti dvije države članice, i to prema kronološkom redoslijedu utvrđenom u Odluci br. 445/2014/EU. Nadalje, 2022., 2024., 2028., 2030. i 2033. naslov može ponijeti i jedan grad u zemlji EFTA-e/EGP-a, zemlji kandidatkinji ili potencijalnom kandidatu (zemlje koje nisu članice EU-a). Države članice upravljaju svojim postupkom odabira na nacionalnoj razini, pod odgovornošću vlastitog relevantnog tijela i uz pomoć Europske komisije. Komisija je izravno odgovorna za organizaciju otvorenih natječaja za gradove u zemljama koje nisu članice EU-a.

Natječaji započinju najkasnije šest godina prije početka godine naslova, kad dotična država članica (ili Komisija u slučaju natječaja za gradove u zemljama koje nisu članice EU-a) objavi poziv za podnošenje prijava. Poziv uključuje šest kriterija definiranih u pravnoj osnovi: „doprinos dugoročnoj strategiji”, „europska dimenzija”, „kulturni i umjetnički sadržaj”, „sposobnost izvođenja”, „doseg” i „upravljanje”.

Odabir se zatim organizira u dvije faze: predodabir se dovršava najkasnije pet godina prije početka godine naslova (gradovi kandidati svode se na uži izbor), a odabir se provodi devet mjeseci nakon predodabira (za naslov se preporučuje jedan grad). Stručno povjerenstvo

ocjenjuje prijave prema ciljevima i kriterijima inicijative. Dotična država članica (Komisija u slučaju zemalja koje nisu članice EU-a) na temelju preporuke povjerenstva službeno imenuje pobjednički grad.

Od imenovanja grad podliježe postupku praćenja do početka godine naslova. Komisija u okviru tog postupka saziva tri sastanka u kojima sudjeluju grad i povjerenstvo kako bi preispitala napredak i dala savjete. Ona na temelju preporuke povjerenstva na kraju postupka praćenja odlučuje hoće li na početku godine naslova gradu isplatiti nagradu Melina Mercouri. Nagrada se financira iz programa Kreativna Europa.

Stručno povjerenstvo nadležno za postupak odabira i praćenja sastoji se od najviše 12 članova: institucije i tijela EU-a periodično imenuju deset članova na mandate od tri godine (Europski parlament, Vijeće i Komisija imenuju svaki po tri člana, a Europski odbor regija jednog), a dotična država članica imenuje najviše dva člana.

Komisija provodi predodabir europskih stručnjaka na temelju poziva za iskaz interesa. Kriteriji za odabir stručnjaka navedeni su u članku 6. pravne osnove.

U Komisiji inicijativom upravlja odjel za Kreativnu Europu pri Glavnoj upravi za obrazovanje, mlade, sport i kulturu (GU EAC).

Inicijativa EPK na temelju Odluke br. 445/2014/EU od prethodne se inicijative razlikuje po sljedećem:

- nije potrebno potvrditi odabrane gradove na razini EU-a, nego nositelje naslova Europske prijestolnice kulture izravno imenuje dotična država članica,
- mogu sudjelovati i zemlje kandidatkinje, potencijalne zemlje kandidatkinje i zemlje EFTA-e/EGP-a,
- kriteriji za odabir konkretniji su i sveobuhvatniji te se više pozornosti pridaje dugoročnom učinku inicijative i europskoj dimenziji,
- čimbenici povezani s profilima članova povjerenstva uključeni su u pravnu osnovu,
- organiziraju se tri umjesto dva sastanka za praćenje: prvi tri godine prije početka godine naslova, a posljednji nekoliko mjeseci prije početka godine naslova,
- za *ex post* evaluaciju nadležan je imenovani grad umjesto Europske komisije,
- nagrada Melina Mercouri isplaćuje se na početku godine naslova umjesto dva mjeseca prije njezina početka.

2. Stanje provedbe inicijative

Naslov su od 1985. ponijela 82 različita grada u svim državama članicama EU-a (što je uključivalo i Ujedinjenu Kraljevinu prije nego što je Sporazum o povlačenju stupio na snagu 2020.) i gradovi u pet zemalja koje nisu članice EU-a: Islandu (2000.), Turskoj (2010.), Norveškoj (2000., 2008., 2024.), Srbiji (2022.) i Sjevernoj Makedoniji (2028.). Na temelju aktualne pravne osnove odabrana su 22 grada, od kojih je u vrijeme sastavljanja ove Komunikacije 13 već prethodno bilo ili upravo jesu domaćini inicijative, a devet ih je odabrano i priprema se za početak godine naslova.

Odluka br. 445/2014/EU izmijenjena je 2017. kako bi se uključile zemlje Europskog udruženja slobodne trgovine koje su stranke Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru. Ponovno je izmijenjena 2020. zbog pandemije bolesti COVID-19. Tom je izmjenom objema Europskim prijestolnicama kulture 2020. (Rijeka i Galway) ponuđena mogućnost da godinu naslova produlje do 30. travnja 2021. Osim toga, godina u kojoj Temišvar i Eleusina imaju pravo nositi

naslov Europske prijestolnice kulture odgođena je s 2021. na 2023., a za Novi Sad s 2021. na 2022.

Nakon što je 2022. i 2023. Ukrajini i Gruziji dodijeljen status zemalja kandidatkinja za članstvo u EU-u, obje su stekle pravo na sudjelovanje u natječaju otvorenom za gradove u zemljama koje nisu članice EU-a jer obje sudjeluju i u programu Kreativna Europa.

3. Nalazi evaluacije: uspjesi i poteškoće

Djelotvornost

Utvrđeno je da je inicijativa EPK potaknula gradove domaćine da povećaju broj kulturnih aktivnosti i prošire svoju kulturnu ponudu, što se odnosi i na vrstu i na lokaciju atrakcija. Prema lokalnim evaluacijama Europskih prijestolnica kulture od 2013. do 2022. **tipična godina naslova sastoji se od oko 1000 do 1200 zasebnih kulturnih aktivnosti**. Inicijativa je imala i znatan učinak na ulaganja u kulturne aktivnosti i infrastrukturu u gradovima domaćinima, a proračun za kulturu uprava gradova domaćina u većini se slučajeva zahvaljujući naslovu Europske prijestolnice kulture otprilike upeterostručio. **Prema službenim podacima o broju posjetitelja Europskih prijestolnica kulture u razdoblju od 2013. do 2022. oko 38,5 milijuna ljudi sudjelovalo je u kulturnim aktivnostima u okviru inicijative EPK** kao članovi publike, upravitelji ili korisnici projekta. Ta je dinamika u kombinaciji s time što su mnoga događanja za javnost bila besplatna pomogla proširiti publiku za kulturu i potaknula ljude koji nisu bili kulturno aktivni potaknula da sudjeluju u kulturnim aktivnostima. Na primjer, nekoliko Europskih prijestolnica kulture uspjelo je uključiti učenike, osobe u nepovoljnom položaju (kao što su migranti i nezaposlene osobe) i osobe koje žive u rubnim dijelovima grada.

Inicijativa EPK doprinijela je i jačanju kulturnih i kreativnih sektora u gradovima domaćinima. Iako je dio tog učinka proizašao iz namjenskih projekata jačanja kapaciteta, temeljio se prvenstveno na stvaranju formalnih i neformalnih kulturnih ekosustava. Inicijativa EPK potaknula je lokalne dionike da surađuju na osmišljanju i provedbi kulturnih programa. Ta je suradnja zajedno s iskustvom upravljanja velikim brojem kulturnih projekata doprinijela razvoju lokalnih talenata i jačanju dugoročnih kapaciteta kulturnog sektora.

U evaluaciji se ističe kako inicijativa EPK uspješno ostvaruje svoj strateški cilj povećanja međunarodnog profila gradova domaćina na temelju provedbe kvalitetnog kulturnog programa**.** To je posebno vidljivo iz većeg broja stranih posjetitelja u gradovima domaćinima, opširnijeg međunarodnog medijskog izvješćivanja prije i tijekom godine naslova, kao i bolje međunarodne suradnje. Općenito, analiza Europskih prijestolnica kulture koje su prikupile relevantne podatke pokazuje da **godina naslova može povećati broj posjetitelja u gradu domaćinu za oko 30 – 40 %** (od čega je 25 – 35 % iz inozemstva).

Učinkovitost

Evaluacijom je utvrđeno da je **EPK osmišljen kao troškovno učinkovita inicijativa koja može potaknuti javno i privatno financiranje uz relativno niske troškove za Uniju (oko 3 – 5 milijuna EUR godišnje)**. Analiza proračuna Europskih prijestolnica kulture u razdoblju od 2013. do 2022. pokazuje da je, uzimajući u obzir sva iskorištena financijska sredstva iz EU-ovih, nacionalnih, regionalnih, lokalnih i privatnih izvora, **inicijativa ukupno mobilizirala 900 milijuna EUR za financiranje kulturne agende u EU-u**.

Nagrada Melina Mercouri (1,5 milijuna EUR) tek je manji dio ukupnog proračuna gradova domaćina za provedbu inicijative EPK, odnosno između 2 % i 7 % ukupnog proračuna. Znatan dio sredstava dolazi iz javnih izvora, pri čemu se 71 % proračuna financira nacionalnim, lokalnim i regionalnim financijskim sredstvima. Međutim, treba napomenuti da se planirani proračuni često razlikuju od stvarnih i da je većini gradova u konačnici nedostajalo sredstava zbog raznih faktora, kao što su nepredviđene okolnosti ili to što su nacionalne vlade izdvajale manje sredstava. Samo je nekoliko gradova svoje programe provelo s izvornim projekcijama proračuna.

U evaluaciji su navedeni i problemi koji utječu na učinkovitost inicijative i pouke koje bi gradovi kandidati ili nositelji naslova mogli izvući iz iskustva provedbe inicijative EPK. Na primjer, za gradove kandidate problematično je to što je vrijeme između faze predodabira i konačnog odabira ograničeno, pa ponekad ne mogu između te dvije faze dovoljno poboljšati svoju prijavu. U kasnijoj fazi mogu naići na poteškoće u ostvarivanju vrijednosti od obavljenog rada i kompetencija stečenih za vrijeme natječajnog postupka. Osim toga, mogu imati poteškoća s oslanjanjem na dostatno znanje i komunikaciju među prethodnim, sadašnjim i budućim gradovima domaćinima inicijative EPK.

Učinkovitost postupaka odabira i praćenja
U skladu s aktualnom pravnom osnovom postupak odabira obuhvaća sljedeće korake:

- poziv za podnošenje prijava: najkasnije šest godina prije početka godine naslova,
- rok za podnošenje prijava: barem 10 mjeseci nakon objave poziva za podnošenje prijava,
- sastanak i izvješće o predodabiru: pet godina prije početka godine naslova,
- rok za podnošenje dorađenih prijava te sastanak i izvješće o odabiru: oko devet mjeseci nakon sastanka o predodabiru,
- imenovanje grada: četiri godine prije početka godine naslova.

Nakon odabira održavaju se tri sastanka za praćenje, i to tri godine, 18 mjeseci i dva mjeseca prije početka godine naslova. Iako dionici s kojima je provedeno savjetovanje općenito smatraju da trenutačni postupci odabira i praćenja dobro funkcioniraju, istaknuli su i područja koja bi se mogla poboljšati:

- **Vremenski okvir za prijavu**: iako se vremenski okvir postupka odabira općenito smatra zadovoljavajućim na državnoj razini, gradovi smatraju da teško ispoštovati trenutačne rokove. To se prvenstveno odnosi na devetomjesečno razdoblje između predodabira i konačnog odabira. Zbog tog se kratkog roka povećava pritisak za gradove, osobito one koji su manji ili imaju manje iskustva, po pitanju izgradnje međunarodnih odnosa i osiguranja angažmana lokalnih dionika.
- **Sastanci za praćenje**: neki su se dionici zalagali za prelazak s postupka praćenja na ulogu koja je više savjetodavna, u okviru koje bi stručno povjerenstvo blisko surađivalo s gradovima te nudilo kontinuirana rješenja i mentorstvo. To bi bilo primjereno s obzirom na poteškoće povezane s nedostatkom potrebnih vještina i jačanjem kapaciteta u Europskim prijestolnicama kulture.

Općenito, iako bi četiri godine nakon odabira trebalo biti dovoljno da gradovi provedu događanje, taj bi vremenski okvir mogao biti teško ostvariv ako grad već nije dosegnuo određenu razinu kulturne zrelosti. Iako to ne znači nužno da se manje pripremljeni gradovi ne bi trebali uzimati u obzir za naslov, njihove bi prijave trebalo ispitati na realističan način i ocijeniti s obzirom na stvarne kulturne kapacitete grada te bi im, ako ih se odabere, trebalo pružiti dostatne savjete, praćenje i mogućnosti za jačanje kapaciteta.

Dionici su napomenuli i da može doći do gubitka vremena zbog nesporazuma oko dva važna aspekta inicijative EPK: europske dimenzije i nasljeđa. Iako su sudionici u evaluaciji izjavili da su na kraju razumjeli oba pojma, neki su smatrali da bi im jasnije smjernice o tome kako bi europska dimenzija trebala izgledati u praksi uštedjela vrijeme tijekom faze podnošenja prijave ili planiranja.

Uključivanje članova stručnog povjerenstva i primopredaja još su jedno područje koji bi se moglo poboljšati jer novi članovi često nemaju potrebne resurse za neometan prelazak, što dovodi do gubitka znanja i neujednačenog sudjelovanja. Inicijativa EPK mogla bi se poboljšati tako da se osmisle strukturirani postupci uključivanja i istakne savjetodavna uloga kako bi članovi stručnog povjerenstva savladali te prepreke. Općenito gledajući, smatralo se da bi se centraliziranijom komunikacijskom strategijom na razini EU-a povećala vidljivost i inicijative u cjelini i gradova nositelja naslova, čime bi im se pružila vrijedna potpora.

Usklađenost

Inicijativu EPK obilježava znatna unutarnja i vanjska usklađenost. Postupci odabira gradova domaćina i upravljanja tim gradovima dobro su usklađeni s ciljevima inicijative EPK, a natječajnim postupkom nalaže se da gradovi ugrade projekt Europske prijestolnice kulture u širu kulturnu strategiju te uključe razne dionike i razine upravljanja. Dionici na nacionalnoj razini posebno su važni i često smatraju inicijativu EPK pitanjem od nacionalne važnosti. Međutim, mogu se pojaviti izazovi u usklađivanju lokalnih prioriteta s europskim ciljevima, posebno u smislu europske dimenzije.

Inicijativa EPK usklađena je s drugim programima EU-a, osobito s vodećim programom EU-a za kulturne i kreativne sektore Kreativna Europa. Inicijativa i taj program dijele ključne ciljeve kao što su isticanje kulturne raznolikosti i poticanje prekogranične suradnje. Slično tome, njima se podupire konkurentnost kulturnih i kreativnih sektora EU-a, povećava sudjelovanje u kulturi i promiče europski identitet. Inicijativa EPK dijeli neke elemente s prioritetima EU-a u području ozelenjivanja i socijalne uključenosti. Ima prostora za poboljšanje u usklađivanju s okolišnim prioritetima i vanjskim politikama EU-a. Iako gradovi nositelji naslova ili njihova regija ili država članica mogu iskoristiti financijska sredstva EU-a, što uključuje financiranje kohezijske politike u području kulture, proaktivna koordinacija inicijative EPK i drugih EU-ovih izvora financiranja još uvijek je ograničena. Kad je riječ o povezanosti s nacionalnim inicijativama, u evaluaciji su utvrđene sinergije, kao i određena ograničena preklapanja.

Dodana vrijednost EU-a

Inicijativa EPK ima **jasnu i znatnu dodanu vrijednost EU-a jer potiče međunarodnu suradnju među kulturnim akterima u gradovima domaćinima i drugim zemljama, povećava vidljivost europskih gradova i promiče zajednički europski kulturni identitet**. Gradovi, posebno oni manji i manje poznati, zahvaljujući potpori iz inicijative EPK uspješno su se uključivali u globalne kulturne mreže, organizirali ambiciozne i raznolike kulturne programe te privlačili publiku i medijsku pozornost do koje bi inače teško doprli.

Inicijativa nije potaknula samo međunarodni turizam i prekogranična partnerstva nego i urbanu obnovu, građanski angažman i jačanje lokalnih kulturnih sektora. Neki gradovi posebno su dobri primjeri kako naslov Europske prijestolnice kulture može pokretati dugoročni razvoj, kulturnu diplomaciju i utjelovljenje vrijednosti EU-a kao što su tolerancija i mir. Inicijativa omogućuje suradnju s umjetnicima i institucijama iz država članica EU-a i zemalja koje nisu

članice EU-a, zahvaljujući čemu doprinosi ciljevima EU-a u području kulturne diplomacije i jača kulturni ustroj Europe u cjelini.

Međutim, u evaluaciji je izdvojeno nekoliko strukturnih ograničenja koja ometaju ostvarenje punog potencijala inicijative EPK. Konkretnije, održivost i doseg mreža uspostavljenih tijekom godine naslova ograničeni su zbog nedostatka službenog institucijskog mehanizma za razmjenu znanja i nepostojanja centralizirane baze podataka kulturnih subjekata. Osim toga, iako se inicijativom uspješno promiču europske vrijednosti, nedosljedna politička potpora i ograničen angažman nakon završetka godine naslova mogu ugroziti učinak godine naslova. Stoga evaluacija upućuje na to da bi strukturiranija potpora na razini EU-a (po pitanju komunikacije, razmjene podataka i planiranja naslijeđa) bila od presudne važnosti za poboljšanje djelotvornosti i trajnog utjecaja inicijative EPK.

Relevantnost

Inicijativa se nastavlja razvijati usporedno s društveno-gospodarskim promjenama i kulturnim krajolikom Europe. Kao jedna od najdugovječnijih kulturnih inicijativa EU-a, i dalje je usklađena s dugoročnim ciljevima razvoja gradova, osobito po pitanju uključivanja kulture u urbanističko planiranje i oblikovanje politika. Zahtjev da gradovi koji podnose prijave izrade sveobuhvatne kulturne strategije promijenio je način na koji općine razmatraju i iskorištavaju kulturu, što često dovodi do osmišljavanja ili poboljšanja kulturnih politika na razini cijelog grada. Ti postupci nisu ograničeni samo na uspješne nositelje naslova; čak i gradovi koji ne osvoje naslov imaju koristi od ojačanih kulturnih strategija i poboljšanih okvira za planiranje. Nekoliko primjera pokazuje kako natječajni postupak može potaknuti razvoj regionalnih strategija koje nadilaze razinu grada.

Integracijom inicijative EPK u okvire gradskih politika često se jačaju i proširuju postojeće mjere, čime se osigurava legitimnost i ponovno stavljanje kulturnog razvoja u prvi plan. Osim toga, natječajnim postupkom povećava se povjerenje u političko vodstvo i kulturni sektor, što često dovodi do konkretnih ulaganja u urbanu obnovu na temelju kulture. Ti su ishodi posebno važni s obzirom na smanjenje općinskih proračuna za kulturu: prijestolnice kulture služe kao vodeća inicijativa kojom se osigurava lokalna politička potpora i pružaju čvrsti dokazi o društveno-gospodarskoj vrijednosti ulaganja u kulturu. U *ex post* evaluacijama dosljedno je vidljiv učinak poluge, odnosno gospodarske i kulturne koristi veće od početnog ulaganja, koji gradovi iskorištavaju kako bi opravdali kontinuiranu i veću potporu kulturnim inicijativama.

Nasljeđe inicijative EPK i dalje je glavni povod mogućim pitanjima o njezinoj relevantnosti. Neki su gradovi osnovali organizacije za nasljeđe, no mnogi nemaju odgovarajuće mehanizme dugoročnog planiranja. S obzirom na to da mnoge koristi koje proizlaze iz godine naslova postaju vidljive tek godinama nakon njezina završetka, brzo ukidanje tijela za provedbu inicijative EPK često dovodi do propuštanja prilika za održavanje zamaha. Loše planiranje nasljeđa u kombinaciji s ograničenjima podataka i nedostatkom okvira za dugoročnu evaluaciju narušava sposobnost obuhvaćanja punog učinka inicijative. Inicijativa EPK općenito je doprinijela povećanju važnosti evaluacije kulturne politike u cijeloj Europi. Fokusne skupine istaknule su sve veći interes za ocjenjivanje učinka kulture, a mnoge mreže europskih gradova organizirale su posebna područja rada za ocjenjivanje kulturnog učinka. To upućuje na to da inicijativa ima važnu ulogu u unaprjeđenju prakse evaluacije kulturne politike na lokalnoj razini.

Još jedan važan čimbenik relevantnosti inicijative njezin je potencijal za podupiranje regionalnog razvoja na temelju suradnje između gradova i njihovih okolnih područja. Neki primjeri pokazuju kako se inicijativom mogu uspješno decentralizirati kulturne koristi i

povećati pristup njima u više općina. Međutim, i dalje postoje strukturni izazovi, osobito u ruralnim područjima i manjim općinama koje možda nemaju kapacitete za provedbu potrebne za djelotvorno sudjelovanje.

Osim toga, inicijativa je prilagođena kako bi ostala relevantna za prioritete politike EU-a, što uključuje proširenje prava na sudjelovanje na zemlje koje nisu članice EU-a, stavljanje dugoročnog učinka u prvi plan i promicanje europske dimenzije. Međutim, kontinuirane rasprave o ulozi i vidljivosti europske dimenzije te nedovoljna zastupljenost okolišnih i digitalnih prioriteta u formalnim kriterijima za odabir ukazuju na to da bi trebalo dodatno poboljšati određena područja kako bi inicijativa ostala relevantna u kontekstu politika koje se brzo mijenjaju.

4. Zaključci i stečena iskustva

Iz evaluacije se može zaključiti da je EPK uspješna vodeća inicijativa EU-a koja je vrlo troškovno učinkovita i čiji je učinak na proračun EU-a vrlo ograničen. Nadalje, inicijativa može imati transformativan učinak na gradove kandidate i odabrane gradove jer sudjelovanje u natječaju za naslov iziskuje dugoročno planiranje i uključivanje kulture u lokalnu gradsku politiku. Inicijativa je također vrlo usklađena s drugim inicijativama EU-a, posebno s programom Kreativna Europa te omogućuje širenje vrijednosti EU-a, kao i glasa o europskim kulturnim djelatnicima i umjetnicima i optjecaj njihovih djela unutar i izvan EU-a.

U prvoj privremenoj evaluaciji Europskih prijestolnica kulture u razdoblju od 2020. do 2033. istaknuti su i uspjesi i poteškoće, iz čega su izvučene važne pouke za budućnost. Rezultati će služiti kao smjernice za sljedeću fazu inicijative EPK nakon 2033. kako bi se zajamčilo da ostane uspješna i relevantna.

Veća težina europske dimenzije u natječaju: europska dimenzija bitan je element inicijative EPK i kriterija za odabir. Međutim, na temelju povratnih informacija čini se da je različiti dionici često ne razumiju dovoljno dobro. Europska komisija mogla bi istražiti kako bi se moglo povećati razumijevanje te dimenzije.

Dugoročno znanje: budući da ne postoji službena mreža Europskih prijestolnica kulture, postoji rizik od gubitka znanja pri prijenosu naslova s prethodnih na novoimenovane gradove. Komisija bi mogla istražiti kako bi se mogla potaknuti razmjena znanja u zajednici Europskih prijestolnica kulture da bi se ostvario puni potencijal inicijative, osobito njezine europske dimenzije.

Komunikacija: Europska komisija aktivno izvješćuje o službenom imenovanju Europskih prijestolnica kulture putem više kanala, među ostalim u priopćenjima za medije, na internetskim stranicama i preko društvenih medija. Međutim, Europska komisija i druge institucije na razini EU-a trenutačno ne provode zajedničke komunikacijske aktivnosti na razini EU-a kako bi promicale gradove nositelje naslova. Zbog toga su vidljivost, učinak i informiranost javnosti o inicijativi ograničeni. Inicijativa EPK mogla bi imati koristi od komunikacijskih aktivnosti na razini EU-a kako bi se podržao i dopunio rad gradova nositelja naslova, i to u koordinaciji s državama članicama i uz njihov doprinos. Imenovanje veleposlanika za EPK na političkoj razini također bi moglo biti korisno za inicijativu.

Podaci: skup pokazatelja koji Europska komisija stavlja na raspolaganje organizacijama zaduženima za organizaciju različitih natječaja za EPK trebao bi se revidirati na temelju rezultata i nedostataka podataka koji su utvrđeni tijekom postupka evaluacije.

Stručno povjerenstvo: važno je osigurati da stručno povjerenstvo ima vještine i sredstva potrebne za djelotvorno obavljanje svojih zadaća. Komisija bi mogla ojačati suradnju s drugim institucijama kako bi osigurala da povjerenstvo bude raznoliko u smislu zastupljenosti i stručnog znanja. Osim toga, strukturirani postupak uključivanja novih članova pomogao bi osigurati da oni budu dobro pripremljeni i olakšao prelazak i primopredaju naslova od prethodnih članova.

Dugoročno planiranje: u evaluaciji je utvrđeno da u nekim gradovima nije ostvaren puni potencijal dugoročnog učinka inicijative. Komisija bi mogla razmotriti načine da ojača kriterij doprinosa dugoročnoj strategiji, a mogla bi i postrožiti evaluacijske kriterije i pokazatelje kako bi se u gradovima kandidatima ostvarivali što dugoročniji učinci.

Zaključno, evaluacija pruža vrijedan uvid u napredak i potencijal programa. Inicijativa je nakon 40 godina i dalje relevantna, a gradovi i državna područja koji se žele kulturno razviti za nju i dalje pokazuju velik interes. Međutim, kako bi ostala relevantna, inicijativu je važno ažurirati, posebno s obzirom na trendove koji su se pojavili posljednjih godina, kao što je sve češće dodjeljivanje naslova manjim gradovima.